

TRAGOM PONOĆI

RIČARD ZIMLER

Preveo

Nenad Tomović

■ Laguna ■

Naslov originala

Richard Zimler

HUNTING MIDNIGHT

Copyright © 2003 by Richard Zimler

Translation Copyright © 2007 za srpsko izdanje, LAGUNA

*Knjigu posvećujem svima onima što su se borili da zaustave grozote
ropstva u Sjedinjenim Američkim Državama i na jugu Afrike.
Posvećujem je Ponoći i njegovom narodu.*

IZJAVA ZAHVALNOSTI

Veliku zahvalnost upućujem urednici Samanti Brus-Bendžamin zbog izuzetnog entuzijazma, inteligencije, velikodušnosti i predanog rada.

Hvala i Sintiji Kanel na odanosti i posvećenosti cilju, kao i Kejt Misijak na poverenju i podršci.

Ponekad je teško čitati početnu skicu romana, pa sam zbog dragocenih komentara zahvalan Daglasu Heringu, Ruti Dž. Zimler, Majklu Rakuzinu i Aleksandru Kvintanilji.

Večiti sam dužnik mnogim autorima koje je zbog sjajnih istorijskih istraživanja nemoguće nabrojati.

Posebnu zahvalnost upućujem Aleksu, koji, poput ove knjige, povezuje tri kontinenta.

PREDGOVOR

Dok sam se vraćao kući klizavom kaldrmom voljenog grada Porta, pomahnitali vetar donosio je kišu s mora.

Bio je maj 1798. godine i prošlo je mesec dana od mog sedmog rođendana. U korpici od pruća nosio sam dva pažljivo složena smotuljka tamnoplavog muslina koji sam, priznajem, pristao da donesem majci u zamenu za jednu uslugu. Da je ova kiša pokvasila i komadić tkanine, majka bi cele noći gundala sebi u bradu i ne bi mi napravila omiljen slatkiš. I tako potražih sklonište, ne toliko da bih zaštitio robu koliko zarad blagoutrobija.

Nešto nasleđenog nepoverenja prema svemu što je u vezi s verom nagnalo me je da prestanak oluje sačekam u staroj knjižari senjor Davida, a ne u obližnjoj kapeli okrećenoj u belo. Čim sam se pojavio u niskom dovratku, David mi ponudi da ostavim korpu iza pisućeg stola i izujem mokre čizme koje je stavio iznad gvozdeno rešetke nad kaminom.

„Senjor Davide, mogu li da idem na Britanska ostrva?“, upitah ga.

„Tutanj, momče!“, odgovori mi osmehujući se.

Odjurih škripavim drvenim podom u memljivu prostoriju s riznicom knjiga na engleskom, koju smo, otkako znam za sebe, otac i ja nazivali Britanskim ostrvima.

Za mog oca je bila čast, kako je često govorio, što je rođen kao Škot, premda sam ja rođen na severu Portugalije, u Portu, provincijskom

gradu sa šezdeset pet hiljada duša. Iako nisam bio svestan toga, kad sam govorio engleski, imao sam izraziti škotski naglasak.

Među pretrpanim policama, memlom i tankonogim paucima, Britanska ostrva se dičiše obiljem, ali avaj, nisu se mogla pohvaliti iole pristojnim prozorom! Postojao je samo mali osmougaoni svetlarnik na niskoj i polegloj tavanici. Kiša je pljuštala po požutelom staklu, tako bučno dobujući da je izgledalo kao da tuda trčkaraju miševi.

Bilo je toliko mračno da sam jedva video i prst pred okom. Dok sam razmišljao da li da zatražim sveću, sunce odjednom proviri iza oblaka i obasja policu. Približih joj se i primetih naslov s reljefnim zlatnim slovima – *Lišćeve basne*. Kako na koricama nije bilo piščevog imena, nošen krilima mašte, zamislio sam da ih je pametni lisac sam ispisao.

Oterao sam Herkula, pegavog mačka koga senjor David drži zbog pacova, bacio se na pod prekriven piljevinom i otvorio knjigu. Na debelim, požutelim listovima nizali su se živopisni crteži pasa, mačaka, majmuna, slonova i mnogih drugih životinja, kao da je reč o Nojevoj arki. Bio sam toliko uzbuđen zbog ovog otkrića da sam čitao samo početak tih priča. Želeo sam da upitam senjor Davida koliko košta knjiga, ali sam se plašio da ne navede cenu koja prevazilazi moje mogućnosti. Ustao sam kako bih razmislio šta mi je činiti. Tada iz knjige ispade plavičasti papir, nežan poput leptirovog krila. Lebdeći, spusti mi se na levo stopalo.

Podigoh ga i krišom se osvrnuh. Senjor David je sedeo za stolom, pušio lulu i rasejano trljao čelu proučavajući neku ogromnu mapu. Herkul mu je ležao sklupčan u krilu.

Odsunjao sam se u najmračniji ugao sobe i tada primetih da je pismo napisano kitnjastim rukopisom, naslovljeno na neku ženu po imenu Lusija. Počinjalo je ovako: *Voljena, da li bi me smatrala previše drskim kada bih ti rekao da svake bogovetne noći padam u zagrljaj sna zamišljajući tvoju ruku na svome srcu?*

Potom su spomenute vlažne usne, mesečina, nesvestice i cvetovi pomorandže. Prepoznao sam reč *seios* – dojke... Kakvo uzvišeno i smelo obešenjaštvo! Međutim, mnoge druge reči behu mi nepoznate. Potreban mi je rečnik da saznam koliko u ovom pismu ima

smele sablažnjivosti. U dnu je stajao lepršavi potpis čoveka koji se zove Žoakim. Čak je umesto tačke stavio srdašce na slovo *i*.

Zapitah se da li su *Lišćeve basne* Žoakimov poklon Lusiji. Možda su joj dodijale, te ih je prodala senjor Davidu, zaboravivši da je u knjizi sakrila pismo svog udvarača. Kako na njemu nije bilo datuma, ljubavnici su izvesno već mogli biti starci. Ipak, činilo se mogućim da nisu venčani i da sledeći zabranjeni ljubavni sastanak planiraju na vrhu Svešteničkog tornja, dvestotinjak stopa iznad gradskih ulica.

Stavio sam pismo u džep, udahnulo malo memljivog vazduha ne bih li prikupio hrabrost i odlučnim korakom otišao do senjor Davida. Pošto sam mu predao pismo, izigravajući nevinašce koliko mi je usplahireno srce dozvoljavalo, u krupnu šaku mu spustih sve bakrenjake koje sam imao – četiri novčića od pet reisa. Sudeći po tome kako je nabrao nos, ogroman iznos od dvadeset reisa nije bio ni izbliza dovoljan. Zamolih ga da mu svake nedelje pomalo otplaćujem knjigu, uputivši mu bespomoćan pogled, što sam oduvek činio kada bi trebalo nešto da izmolim od odraslih.

„Džone, jednostavno ne mogu“, reče on odmahujući glavom. „Kada bih prodavao na veresiju, brzo bih propao.“

„Molim vas, molim vas, *molim vas!* Isplatiću vam dug do kraja meseca“, cvileo sam, ne znajući kako da ispunim ovo obećanje. Bilo mi je mrsko da gledam kako mi basne s prelepim slikama izmiču iz ruku.

Mogao sam jednostavno da odem s pismom u džepu, ali bi mi bilo mrsko da ga imam bez knjige. To bi bila pljačka.

Znajući da će me ponovo odbiti, prizvah svoj glumački dar i postah ubogo siročić. Primetivši moju nameru, senjor David se nasmeja. Pomazio me je po glavi prihvatajući ponudu kao nagradu za toliki trud, ali opominjući me: „Ukoliko ne ispuniš pogodbu, uzeću *tebe* umesto novca, i da se razumemo, moja žena će te skuvati za večeru u paprikašu.“

„Pošto sam sama kost i koža, imaću ukus kao galeb“, odgovorih, što je Davida ponovo nasmejalo. Privuče mi stolicu i naloži da pažljivo pogledam, dok čekam da oluja prestane, ono što sam upravo kupio.

I tako, počeh da čitam prvih nekoliko basni, od kojih se najviše sećam one pod naslovom *Miš, žaba i orao*. Njeno naravoučenje je glasi: *Ko ide za zlom, na smrt mu je**.

Kada se posle pola sata vratilo sunce, zahvalih senjor Davidu, navukoh čizme i požurih kući. Majka me je ishvalila što sam se lepo pobrinuo za platno, a ja, preskačući po dva stepenika, pohitah u sobu, gde ostadoh sam s pismom.

Baš kao što sam i obećao, mesec dana kasnije sam otplatio svoje blago, i to novčićima koje sam zaradio pomažući ocu da očisti radnu sobu i ostavu.

Mesecima sam spavao čuvajući knjigu i pismo pod dušekom. Ova dva predmeta su mi postala nerazdvojna kao što su to bili Žoakim i Lusija.

Sasvim je moguće da su otac i majka našli pismo dok su mi sređivali sobu, ali to nikada nisu spomenuli. Mnogo godina kasnije, poklonio sam ga s *Lišćevim basnama* kao svadbeni dar svojoj nevesti.

Kada je umrla, čuvao sam ih kao da će me spasti od brodoloma. I dalje ih imam.

Otkako sam kupio *Lišćeve basne*, hiljadama noći sam ugrožavao vid čitajući ih kraj ognjišta ili u krevetu pri svetlosti sveće. Kako već dugo poznajem umeće kazivanja, znam da priča, poput ove što ću vam ispričati, za junaka mora imati muškarca ili ženu izuzetne hrabrosti, i s njima će svi saosećati. Pa, ipak, osećam da uopšte nisam dorastao takvoj ulozi. Povrh toga, nisam siguran da ću imati dovoljno dara da detaljno prenesem događaje koji su me iz Portugalijske odveli u Ameriku.

Stoga smatram da je najbolje i najpoštenije početi pričom o dvanaestogodišnjem junosu – Danijelu – imao sam sreću da ga slučajno upoznam pre dvadeset četiri godine. U stvari, on je zatalasao vode koje će me kasnije preko Atlantskog okeana odneti u

* *Priče Solomonove*, 11:19; Svi citati iz *Starog zaveta* preneti su u prevodu Đure Daničića. (Prim. prev.)

Ameriku. Ukoliko u ovoj priči zavređujem glavnu ulogu, koju ću kasnije i preuzeti, delom je i zbog primera koji mi je on svojom odvažnošću pružio.

Dok se pripremam da pišem o Danijelu i mnogo čemu drugom, hvatam sebe u razmišljanju o tome kakve se tajne poruke mogu vinuti sa stranica ove knjige i pasti pred vas. Mogu samo da se nadam da će to što vam dolazi u ruke naići na otvoreno srce i nepristrasnu dušu.

I

I

Iako je nosio iscepanu odeću i bio loših manira, Danijel je u mome srcu oduvek zauzimao posebno mesto. Da su zajednički trenuci naših života bili pustolovni roman, nastavio bi da se obrazuje provodeći mnoge sate uz sveću uz koju bi učio da postane veliki vajar, kome se dive svuda, do poslednje stranice. Ali, kao što je otac govorio, život je u najboljem slučaju partija karata koja se igra na zakošenom stolu, gde onaj što deli krije najbolje karte u rukavu s nabranom čipkom. Moj prijatelj nije uspeo da ostvari takva čudesa.

Da mu se sreća osmehnula ili, što je još važnije, da sam ja, Džon Zarko Stjuart, imao više snage u rukama, možda bi i moj život bio ispunjeniji zbog njegove blizine. Uostalom, ponekad tek mnogo godina kasnije shvatamo kakav smo uticaj imali na one koje volimo.

Danijela sam upoznao u junu 1800. godine, kada mi je bilo devet godina. Prošlo je više od dve godine otkako sam na Britanskim ostrvima otkrio *Lišćeve basne*. Ustao sam rano i okrepio se samo šoljom čaja i koricom kukuruznog hleba namazanom medom, koju sam na majčino veliko nezadovoljstvo progutao u trenutku.

Zaputio sam se ka jednom jezercu, odnosno bari, kako ga je otac nazivao, daleko iza gradskih zidina, u šumovitoj zabiti kraj puta za Vila du Konde. Bilo je to predivno mesto za posmatranje svakojakih ptica, naročito u samo praskozorje. Tada sam bio, a i sada sam, veliki obožavalac tih divnih stvorenja satkanih od perja, vazduha i svetlosti, a takođe sam i strastven ljubitelj i oponašatelj ptičjeg poja. Da sam tada mogao od Boga da izmolim kljun i krila, zacelo bih razmislio o mogućnosti da postanem ptica.

Već sam se približavao granitnim stepenicama na kraju ulice koje su vodile do reke, kad začuh groznu viku iz obližnjeg sokaka. Otrčao sam tamo koliko me noge nose i zatekao senjoru Beatriz, obudovelu pralju kojoj smo svake srede davali prljave čaršave. Pručila se na kaldrmi pred svojom kućom. Cvilela je poput prebijenog psa, a koščata kolena joj behu savijena prema stomaku ne bi li se njima zaštitila. Grubijan s perikom, u odori kočijaša, preteći je stajao nad njom, a lice mu beše izobličeno od gneva.

„Glupačo trapava!“, povika on, obilno natapajući ove reči pljuvačkom. „Ti si lopuža, lažljiva *marrana*.“

Tada sam prvi put čuo reč *marrana*. Kasnije sam od učitelja saznao da ona označava i svinju i preobraćenog Jevrejina, što me je zbunilo, pošto sam dosad jedino čuo kako o senjori Beatriz govore da je dobra hrišćanska duša. I zaista, jedva da sam i znao šta to znači biti Jevrejin, jer iako mi je u dva-tri navrata baka govorila o njima, nisam znao ništa više do nekoliko legendi u kojima su jevrejski čarobnjaci svojim čudotvornim molitvama sprečavali nedela zlih kraljeva.

Opaki kočijaš je završio tiradu zarežavši: „Prodaću te u tutkalo, kurvo jedna lenja.“

Nekoliko puta je udario nogom senjoru Beatriz i šćepao je za retku kosu želeći da joj razbije glavu o kaldrmu.

Osetih kako mi srce udara u rebra i zavrte mi se u glavi. Zapitah se da li da vrisnem i hoću li moći da pretrčim preko krovova koji me odvajaju od oca, i probudim ga. Tada sam potpuno verovao da zbog visine od gotovo dva metra ima snagu kakvoj nema ravne, kojom može povratiti mir celom svetu.

Po svoj prilici bih ispustio taj krik od koga se ledi krv u žilama, da odnekud iz daljine nije doleteo kamen i udario našeg grubijana pravo u obraz. Bačen je toliko savršeno i tako pravednom snagom da se zločinac preneraženo zateturao. Dočekao se na koleno izgledajući zbunjeno zbog ovog što ga je snašlo, dok nije primetio kako krivčev kamen naivno leži pred njim. Tražeći bezobzirnog Davida, koji se drznuo da mu se usprotivi, uhvati me besnim pogledom. U beloј čipkanoj košulji, pantalonama s crvenim i crnim prugama, i čizmama s kopčama, bio sam neprijatelj kakvom se najmanje nadao. Tada sam čak imao i anđeoske šiške, a oči su mi bile plavosive kao u košute, kako je otac govorio. Povukoh se nekoliko koraka i počeh da štucam – što je odgovor iskidanih živaca koji mi se već mnogo puta javljao.

Nameravao sam da odjurim ukoliko mi zapreti, ali on se samo okrenu i stade da posmatra nekog mangupa s druge strane ulice. Dečak je bio bar tri godine stariji od mene. Nosio je iscepanu košulju i blatnjave pantalone. Glava mu je bila obrijana a stopala tako prljava da su izgledala kao korenje išćupano iz zemlje.

Beše to početkom leta 1800. godine. Uprkos osvitu novog stoleća, deca se ni tada nisu obraćala odraslima ako im se oni prvi ne obrate. Da bedno odeveni deran baci kamen na livrejisanog kočijaša u službi bogataša – ravno je jeresi.

Povređeni čovek jedva ustade pritiskajući obraz vrhovima prstiju. S nevericom se zagledavši u u krv na ruci, on posrnu. „Gade mali!“, prosikta. Prikupivši snagu, koja ga je sve više napuštala, zavitla kamen i zastenja.

Kamen prelete iznad mlađane mete i odbi se o granitnu fasadu kuće senjor Aurelija, obučara. Beše to poslednje što je ovaj nitkov pokušao da uradi tog dana. Oči mu se prevrnuše i on se skljkoka. Glava mu je tupo udarila o zemlju što nije slutilo na dobro.

Drhtao sam od straha i išćekivanja. Nikada nisam osećao takvu uzbuđenost. Zamislite – kamen koji baca prljavi deran obara odvratnu bitangu na manje od dvesta koraka od moje kuće!

Senjora Beatriz počeh da se pridiže držeći ruke na stomaku kao da štiti nerođeno dete. Zbunjeno je vrtela glavom, očito pokušavajući da shvati šta se desilo. Krv joj se s donje usne slivala na bradu.

Jedno oko joj beše nateklo i zatvoreno, a kasnije se upalilo. Do kraja života je izgledalo poput belog mermera s mutnim sivilom u sredini.

Danijel pohita k njoj, ali ona mahnu drhtavom rukom kako bi ga zaustavila. „Idi kući“, reče brišući usta. „Razgovaraćemo kasnije. Idi pre nego što bude još nevolja. Molim te.“

On odmahnu glavom. „Neću, sve dok onaj govнар ne završi među ostalim brabonjcima“, reče on pokazujući zlikovca.

Po Danijelovom govoru se videlo da živi u jednoj od sirotinjskih uličica kraj reke. Bio sam ljubomoran zato što je rođen za Porto, grad s klubovima za gospodu i otmenim vrtovima, ali mu je u srcu lavirint mračnih uličica kojima krstare torbari, beskućnici i sitni lopovi.

„Slušaj me, Danijele“, odgovori mu senjora Beatriz odlučno uzimajući vazduh. „Moraš otići iz grada. Za dva dana ćemo se naći kod tvoje kuće. *Molim te*, pre nego što bude nevolje...“

Senjora bi ga i dalje molila da susedi nisu počeli da se skupljaju. Ubrzo je grupa muškaraca – od kojih su neki i dalje bili u noćnim haljinama, a neki obnaženih grudi – napravila krug oko oborenog kočijaša.

„Je li mrtav?“, upita senjor Tomas svog zeta, krovara Tijaga, koji je stavio nadlanicu na neznančev nos i tako proverio da li diše.

Mnoge žene iz susedstva dojuriše da pomognu senjori Beatriz. Podigoše je na noge i stadoše se raspitivati o neznanцу i šta ga je toliko razljutilo.

Približih se muškarcima. „Ne, još je živ“, razočarano reče Tijago. Svakako, bilo je potrebno da se desi ubistvo kako bi novi dan, ispunjen glasinama, dobro počeo

Senjora Marija Mendeš, građena kao bik, prokrči sebi put među muškarcima i pljunu u lice bezosećajnog nitkova.

„Svinjo!“, viknu.

„A ti, sinko“, povika Danijelu krovар Tijago, „Zašto bacaš kame-nje na ljude, pobogu?“

„Čekaj malo“, prekide ga senjor Paulo, kalajdzija, braneći dečaka. „Samo je branio senjoru Beatriz.“

„Zar kamenom velikim kao pomorandža?“, uzviknu senjor Alberto.

„Da sam imao nož, prerezao bih grkljan kočijašu!“, uzviknu čovek koga nisam video.

„A ja bih mu iskopao oko!“, povika neko drugi.

Muškarci su se hvalisali svojom hrabrošću govoreći šta bi učinili podlom grubijanu da su stigli na vreme. Žene su im se podrugivale da su gotovo beskorisni kad prigusti. Avaj, ništa od ovoga nije koristilo ni senjori Beatriz ni Danijelu. Gledali su se kao da su jedini na ulici. Hramala je dok su je vodili kući. Bilo je jasno da se više brine za dečaka nego zbog sebe. Ovaj prizor je na mene ostavio dubok utisak. Zapitao sam se otkud se znaju.

Muškarci počеше da traže da David napusti njihov kraj. „Bićeš išiban ako ne odeš dok izbrojim do pet! Ovde ti nije mesto, sinko“, povika krovар Tijago.

Ovo mi se učinilo nepravednim. Kao momčić od devet godina nisam znao da bi Danijel stvarno mogao biti u opasnosti. U to vreme, da je kočijaš umro, i dečija glava bi mogla da završi natakuta na kolac od hrastovine ukoliko senjora Beatriz ne bi uspela svedočenjem da opravda njegovu hrabrost. Nisam znao čak ni to da grof, čije pantalone od damasta nisu na vreme nasapunjane, oprane, ispeglane i namirisane, a prsluk od brokata umrljan vinom i dalje kao pokisli šišmiš visi na konopcu u bašti senjore Beatriz, ima pravo da naloži kočijašu da prebije grešnu pralju na mrtvo ime. Svako ko je nezadovoljan ovakvom pravdom, mogao je pismeno da se požali biskupu, ludoj kraljici Mariji, pa čak i papi Piju VII, koji bi bio prezauzet pokušajima izbegavanja od toga da ga Napoleon ne uhapsi i ne bi mogao da šalje pisma iz inostranstva, čak i kada bi bio na njenoj strani. Ukratko, žalbu biste mogli da pošaljete kome god hoćete, jer ionako bi bilo svejedno.

Ja za to nisam znao, pa sam osećao bes dok sam posmatrao krovар Tijaga kako grdi Danijela.

Dečak zbunjeno obori pogled. Očekivao je da čuje pohvale isto koliko i ja.

„Zaboga, samo sam hteo da pomognem“, najzad reče. „Morao sam. Inače bi bila mrtva kô kamen.“

Danijel prekri oči rukom ne želeći da plače pred muškarcima, a zatim palcima i kažiprstima protrlja slepoočnice kao da želi odagna neželjene misli. Ovaj pokret kojim označava nespokoj, u narednim godinama sam i te kako dobro upoznao. Zatim reče zrelo, tonom koji nisam očekivao: „Pa, vreme je da krenem. Prijatan dan svima.“ Pre nego što je krenuo, ode po kamen.

„Ostavi ga, sinko“, posavetova ga Tijago preteći podigavši prst. „Dovoljno si štete naneo za jedan dan.“

Danijel ipak uze kamen zbog koga je zadobio prekore od Tijaga i ostalih. U tom trenutku je solidarnost s njim još više produbila njegova obrijana glava, što je očito bio pokušaj da se oslobodi vaški. Ovakva frizura bila je nesrećno odabrana, jer je izgledao bolesno i siromašno, i moglo je navesti te ljude da prema njemu budu grublji nego što dolikuje. Da je imao plave uvojke koji padaju na grimiznu kragnu skupog svilenog kaputa, ovaj susret bi se možda završio uz tapšanje po leđima.

Potrčah prema njima. „Senjor Tijago“, povikah. „Senjor Tijago, senjora Beatriz je bila napadnuta. Onaj zlikovac ju je *udarao nogama*.“

„Odmah idi kući, Džone“, reče on, ljutito nabiravši čelo.

„Bila je povređena“, zavapih, „a oko joj se skoro zatvorilo. Veliko je i nateklo. Zar niste videli? Nije pravo što joj se to desilo. Onaj čovek, bio je... on je *bloody poltroon*.“ Poslednje dve reči sam izgovorio na engleskom. Tako je moj otac govorio kada je neko odvratan bednik, a nisam mogao da se setim kako to da kažem na portugalskom.

Pošto sam u Tijagovom besnom pogledu osetio da me nije razumeo, grozničavo počeh da tražim valjan prevod. Međutim, njegove namere su drugačije – šćepao me je za ruku.

„Dođi, sinko. Vraćam te majci“, reče, a u očima mu se caklila pravičnost.

„Ako me ne pustite...“, povikah.

„Šta će se onda desiti?“, upita on kroz smeh.

Razmišljao sam da ga udarim nogom tamo gde je tkanina njegovih pocepanih pantalona mamila svojom izbočenošću, ali osetih da bih zbog toga upao u još veću nevolju.

„Možete me ismevati ako hoćete“, rekoh drhteći, pokušavajući da oponašam očev glas, „ali ako ne pustite ovog dečaka...“

Avaj, da mi je život zavisio od toga, nisam mogao da smislim kako da na odvažan način dovršim ovaj uzbuđujući početak rečenice, a još se nisam oslobodio stiska Tijagovih kosmatih ruku.

Danijel je, međutim, stavio tačku na kaznu koja mi je pretila. Nagnuvši se nazad, on hitnu kamen pravo u Tijagovo tiransko lice, ali upola sporije, da tako kažem, kako bi ovaj imao dovoljno vremena da se izmakne.

Krovar se baci na zemlju, a njegovog stiska nestade.

„Hajde!“, povika mi Danijel besno mašući. „Zaveži gubicu i briši, mamlaze jedan. Slobodan si!“